

تاریخ نقد هنر

لیونلو و نتوری

ترجمه‌ی امیر مدنی

مؤسسه‌ی علمی و فرهنگی فضا، ۱۳۸۴

لیونلو و نتوری نخستین ناقد اروپایی است که زمینه نقد - نقدپردازی و سنجش آنچه از فرآورده‌های هنری به افقی استعلایی می‌توان دید و گفت - را از گستره‌ی محدود ناقدان معلم و معلمان ناقدی که از نگریستن به برون پرهیز می‌کردند بیرون برود، بیش از دیگران، به دانش‌هایی توجه داد که ذاتی انتزاعی داشتند و به زبانی روزمره و تجربی به میدان می‌آمدند؛ مانند تاریخ افکار قابل انتقال به جمع، کرونولوژی نظریه‌هایی که در باب اندیشه و هنر و جامعه ساخته و پرداخته و به میان آورده می‌شدند؛ به سبک و سیاق تاریخی و به قید معنایی دیدن نظام‌های فکری‌ای که توقع داشتند که بر تمامی پدیده‌های برآمده و یا گسترده بر حیات اجتماعی عالمیان باشند؛ و یا اعلان داشتن این که هر آنچه حق است منطقی است - و نیز این که هر چه منطقی می‌بایم و می‌دانیم حق است - و جز این‌ها.

مدرنیسم و پست مدرنیسم که از جمله مباحث مورد توجه نویسنده در فصل هفتم کتاب است، به بررسی ویژگی‌های صریح و ضمنی این دو جریان تاریخی، اجتماعی، سیاسی و هنری می‌پردازد. برخی، آغاز نمادین مدرنیسم را انقلاب دانشجویی ۱۹۶۸ پاریس می‌دانند و پست مدرنیسم را جریانی در مقابل مدرنیسم و منتقد صریح و آشفتی‌ناپذیر آن برمی‌شمارند. مدرنیته براساس محوریت خرد و عقل شکل گرفته است و بر فردیت تأکید می‌ورزد اما پست مدرنیسم برخلاف آن چندان به فرد و خرد روی خوش نشان نمی‌دهد. مدرنیست‌ها به هنر والا، متعالی و مستقل می‌اندیشند و مخالفان آنان به نبوغ فردی، شیئی یگانه و ارزنده، هنر به مثابه‌ی نوآوری به دیده‌ی تردید می‌نگرند. آنچه در پایان فصل از طرح مباحث پیچیده و تودرتو نصیب خواننده می‌شود، این است که حکایت همچنان باقی است! در فصل هشتم و انتهای بارت برای نوشتن و سخن پیرامون عکس‌ها رعایت و توجه به مواردی چند را توصیه می‌نماید؛

از جمله این که آنچه را می‌بینید توصیف کنید. موضوع عکس را بررسی کنید. ارتباط فرم با موضوع را بررسی کنید. بگذارید تفسیرتان نتیجه‌ی تلاش جمعی باشد (در نقد کارگاهی) از قضاوت‌های عجولانه بپرهیزید و محیط‌های ارائه دهنده‌ی عکس را بررسی کنید. وی البته چند نقد را به عنوان شاهد و مثال در این فصل گنجانده است. و در پایان، مطالعه‌ی این کتاب سودمند و پرمطلب را به علاقه‌مندان توصیه می‌نمایم و البته یادمان نرود در حال حاضر این اثر تنها مرجع معتبر نقد عکس در ایران است که به فارسی ترجمه شده است.

پانویست‌ها:

- ۱- ایشان در جریان برگزاری دو سالانه‌ی عکس تهران، (۱۳۸۳) به ایران سفر و در موزه‌ی هنرهای معاصر به ایراد سخنرانی پرداخت.
- ۲- در اینجا لازم است اشاره شود، چنانچه مترجم محترم در مقدمه‌ی کتاب آورده است، برخی از تصاویر به لحاظ محدودیت‌های چاپ و نشر در ایران از کتاب حاضر حذف و نیز تصاویر چاپ شده از کیفیت بالایی برخوردار نیستند.

ونتوری را نمی‌توان مرید بنه دتو کروچه دانست، اما وی بسیاری از نظریات کروچه را پذیرفت تا فردای رنسانسی ایتالیا را با پرتوی نو روشن کند. زیبایی‌شناسی کروچه، در مسیر ثمر دادن و بر دل و اندیشه راه یافتن، زبان و بیانی متکی بر نقد را به دنیا آورد و برای یافتن محل مطلوب این نقد زیبایی‌شناسانه آن را با شناخت تشریحی و تفسیری تاریخ منطبق می‌دانست.

کتاب تاریخ نقد هنر بی‌شک فرصتی است تا مقوله‌ی نقد و ادبیات نقدی و تحلیل‌های نظری نخستین دهه‌های نیمه‌ی اول سده‌ی بیستم جهان غرب در باب هنر را به شکلی منظم و مستند به یافته‌ها و داده‌هایی که ثبت شده‌اند، را بشناسیم. شناخت آثار هنری اشاره شده در کتاب، قبل از مرحله‌ی نقد آن‌ها، برای یک خواننده‌ی ایرانی موضوعی قابل توجه است.

اثر حاضر با اینکه در اصل به نقد هنر اروپایی می‌پردازد و از متفکران غیر اروپایی تنها به ابن خرم و یا یک نقدپرداز چینی اشاره می‌کند، با این حال با عنوان تاریخ نقد هنر به چاپ رسیده است و شاید این امر را بتوان بیشتر به اطلاعات محدود مؤلف مرتبط دانست. کتاب نگارگری پیکرتراشی اساس کار قرار داده و اشاره‌هایی مختصر نیز به شعر، ادبیات، معماری و... داشته است.

این اثر می‌تواند بابتی تازه در نقد هنر و معماری باشد، تا اندیشیدن و معماران ایرانی با شیوه‌ی آنان آشنا و ضمن آموزش به بررسی فرهنگ پرشکوه خودشان بپردازند.

نویسنده در ورود به کتاب به وضعیت کنونی تاریخ هنر، تاریخ هنر و نقد هنری، شخصیت هنرمند، شعر و ادبیات، ضرورت تنظیم یک تاریخ نقد و غیره پرداخته و سپس به نقد هنر در دوره‌ی یونانیان و رومیان می‌پردازد: نقد هنر در سده‌ی سوم پیش از میلاد و سنوکراته، سیسرون، ویترو ویو، لوچانو.

جستار دوم به سده‌های میانی، جستار سوم به رنسانس و جستار چهارم عهد باروک را دربر می‌گیرد: هیجانان رئالیسم و نظریه‌ی کلاسی سیسم، اخلاق‌گرایی و روشن فکر‌گرایی‌های استتیک، دومینیکینو و مکاتب هنری پاسری، بالدینوچی، پوسن و مفهوم بدعت، بوسکینی و نظر شکل‌نگاری، دوپیل.

روشنگری و نئوکلاسی سیسم شامل مباحثی چون روکوکو و نئوکلاسی سیسم، استتیک احساس، شکل جدید نقد و تاریخ هنر، نقد در فرانسه، ایتالیا و انگلیس، لسینگ و مفهوم مادی زیبایی در جستار پنجم و آن‌گاه رمانتی سیسم و سده‌های میانی و مباحثی از جمله معماری گوتیک و نگارگری، جنبش احیاء گوتیک در انگلستان، جدول بر ضد نئوکلاسی سیسم در آلمان، راسکین، ویلیام مورین در جستار ششم مورد توجه قرار گرفته است.

جستار هفتم به فلسفه‌ی ایده آلیست و تاریخ هنر و جستار هشتم به زبان شناسان، باستان‌شناسان و خبرگان سده‌ی نوزدهم و بیستم و جستار نهم نیز نقد هنر در فرانسه‌ی قرن نوزدهم را مورد بررسی قرار می‌دهد. در دو جستار پایانی نیز نقد هنر و رؤیت ناب و نقد هنر در سده‌های بیستم مورد توجه مؤلف قرار گرفته است.